

ברכת 'מזל טוב' מסוגלת להפוך את המזל!

מנהגי ישראל יש יסוד ושוורש - בני נביאים הם - יש להם הרגשה פנימית והבנה לנהוג כראוי.

ומספר מעשה אישי שהיה במשפחתו, שנולדה לו בת בסמוך לבר מצווה של בנו, בתחילה שקל לוותר את עריכת קידוש נפרד לביתו, ולצרף אותו לקידוש של הבר מצווה.

אח"כ החליט לערוך לה קידוש בשבת נפרדת, כי האיחולים הרבים של כל המשתתפים בשמחה, מלווים את הבת לאורך ימי שנותיה.

ההבנה היא - כמו שאמרו המפרשים על דבריו של יצחק לבנו יעשה לי מטעמים כאשר אהבתי, והביאה לי, ואכלה, בעבור תברכך נפשי - שכאשר יצחק רצה לברך אותו, ביקש ממנו להכין לו מטעמים, כי בהרחבת הנפש ובהרגשה הטובה - תתחבר נפשו בנפשו ותחול הברכה.

פעם ניגשה אליו אישה ברחוב בדימונה, וביקשה 'שהרב יתפלל על הבן שלי' - ונתנה לו עשרים שקלים בעל כורחו.

הגרש"ד קנה בכסף פרוסת עוגה ושתייה, ואח"כ הוציא את הפתק עם השם של הבן שלה והתפלל עליו מכל הלב.

הנקודה היא שברכה שבאה מתוך קירבה ושמחה יש לה כח עצום! לכן כל משתתף בשמחה מאחל ומברך 'מזל טוב' והברכה הזו יש לה כח לשנות את המזל לטובה!

איתמר רבי חנינא אומר מזל מחכים, מזל מעשיר, ויש מזל לישראל. רבי יוחנן אמר אין מזל לישראל. [קנ"ו].

הנה נהוג בכלל ישראל לאחל בשעת שמחה 'מזל טוב', וצריך להבין את המשמעות של האיחול - אם אנו סוברים שאין מזל לישראל - מדוע מאחלים 'מזל טוב', שיברכו באופן כללי שיהיה רק טוב?

ואם יש מזל לישראל - הרי הוא נקבע בשעת הלידה, כמו שרגיל בפי ההמון לומר 'באשערט' - מה שנגזר נגזר, ומה שייך לברך שישתנה?

ובפרט שה' אמר לר' אלעזר בן פדת כששאל עד מתי יסבול ממזלו הרע כאן בעולם, שאפילו אם יבא את העולם מחדש, לא בטוח שיהיה לו מזל טוב יותר.

מחדש הגאון רבי שמשון דוד פינקוס זצוק"ל שר' אלעזר בן פדת לא ביקש לשנות את מזלו, הוא רק שאל עד מתי יסבול, אבל אם היה מפציר ומתחנן, תפילתו היתה מתקבלת!

ובאמת כאשר ה' הבטיח לו י"ג נהרות אפרסמון, ביקש יותר - בטענה שה' הוא כל יכול, ה' כביכול הכהו על מצחו - בטענה מדוע בתחילה לא ביקשת והפצרת בטענת 'היד ה' תקצרי'?

[וממחיש זאת בהערה שאביו היה מעיר לו כשהצליח במבחן באופן מיוחד - אם אתה מסוגל ליותר, מגיע לך מכות על הפעמים שלא הצלחת כך!]

בזמן שמחה זו הזדמנות מתאימה לברך ולשנות את המזל! לכל

גם עם זכויות לא ניתן לשנות את ה'תפקיד' של האדם בעולם

ושאלתי עד מתי אצטער בעניות בעולם הזה? ואמר לי הקדוש ברוך הוא: אלעזר בני האם נוה לך שאהפוך את העולם מתחילתו כדי שאולי תיוולד בשעה ובמזל של מזון בריוח?

התפלא ר' אלעזר - האם גם אחרי שתהפוך זה רק ספק? רואים שיש דברים שלא ניתן לשנות.]

השאלה היא במה הדבר תלוי - מתי ניתן לשנות מזל על ידי זכות גדולה, ומתי לא ניתן לשנות את המזל?

מסביר הגאון רבי אליהו אליעזר דסלר זצוק"ל שכל אדם יורד לעולם עם תפקיד מסוים, שבאמצעותו הוא ירבה כבוד שמים, וניתנים כלים מסויימים שמסייעים לו בתפקיד.

מעתה אם התפקיד המרכזי שלו הוא לעבוד את ה' מתוך ייסורים ועניות לא ניתן בשום צורה ואופן ושנות את המצב.

אך אם היסורים אינם חלק מעצם התפקיד שלו, אלא שקיבל כלים מוגבלים לבצע בהם את תפקידו, ניתן לשנות מזל על ידי זכות גדולה, ולגרום שיקבל כלים נוחים יותר לעבודות ה', של עושר ובריאות.

איתמר רבי חנינא אומר מזל מחכים, מזל מעשיר, ויש מזל לישראל. רבי יוחנן אמר אין מזל לישראל. [קנ"ו].

בגמרא מבואר שנחלקו רבי חנינא ורבי יוחנן אם יש מזל לישראל, אך מהתוספות משמע שלכו"ע יש מזל לישראל, אלא שר' יוחנן הוסיף על דברי רבי חנינא שהמזל 'על ידי זכות גדול משתנה'.

הראיה היא מדברי רבא במסכת מ"ק [כח]. 'בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא', ורבא הוכיח זאת מכך שרבה ורב חסדא תרוייהו רבנן צדיקי הוו, ושניהם כשהתפללו על גשם נענו, אך רב חסדא חי תשעים ושנים שנים, ורבה חי רק ארבעים, וחיייו של רבה היו רצופים בצרות ומחסור, לעומת העושר והנחת שנפלו בחלקו של רב חסדא.

והוסיף התוספות שיש פעמים שאין המזל משתנה!!! [כמו שמצאנו במעשה עם רבי אלעזר בן פדת שהיה דחוק בפרנסתו מאוד והקיז דם, ומרוב עניותו לא היה לו דבר לאכול מלבד חתיכת שום, וכשאכל התעלף ונרדם.

החכמים שבאו לבקר, ראו שהוא בוכה ולאחר מכן צוחק ויוצא ניצוץ אש ממצחו.

כשהתעורר משנתו הסביר להם שראה את הקדוש ברוך הוא

הבחירה היא להיכן לנתב את המידות!

הלידה שלו, איך שייך לדרוש ממנו עבודת המידות, ומה ניתן להאשים אותו ולתבוע אותו אם נהג כך כפי הטבע שעמו נולד?

מסביר הגאון רבי שלמה ולבה זצוק"ל שאמנם לא ניתן לשנות את הטבע שבו האדם נולד, אבל ניתן להטות אותו לכיוון טוב! ומרחיב לבאר שנקודת הבחירה של כל אדם שונה, וכל אחד במצב הנתון שבו הוא נמצא - נדרש ממנו להשתפר ולהתרומם

כתיב אפינקסיה דרבי יהושע בן לוי האי מאן דבחד בשבא יהי גבר ולא חדא ביה וכו' אמר להו רבי חנינא פוקו אמרו ליה לבר ליואי לא מזל יום גורם אלא מזל שעה גורם וכו' האי מאן דבמאדים יהי גבר אשיד דמא א"ר אשי אי אומנא אי גנבא אי טבחא אי מוהלא [קנ"ו].

צריך להבין לכאורה אם הטבע של האדם מושפע מיום או משעת

בעבודת המידות.

הכיוון הוא אחד - לעשות רצון הבורא! כל אדם עם נתוני הפתיחה שלו, צריך להתחזק ולהתעלות.
זה גם ההסבר בגמרא כאן - מי שנולד במזל מאדים אמנם יהיה לו תמיד תשוקה להיות שופך דמים, ההבדל הוא - איזה דם ישפוך, ולהיכן?
ר' אשי מונה ארבעה אפשרויות: מוחל - שמקיים מצווה חשובה, רופא - שמציל נפשות, שוחט - שעוזר לקיים מצווה קיומית, או חלילה גנב - שלא נרתע מהאפשרות שיצטרך לרצוח.
אין בידינו אפשרות לשנות את מזגו של אדם, אבל יש כר נרחב של אפשרויות לניצול המזג לנתיבים מועילים!
ההחלטה להיכן לנתב את נטיות הנפש - היא החלטה גורלית!

וזוהי ה'בחירה' שצריכה להיות מושפעת מיראת שמים בלבד!
[הגרש"ו מציין שאת שיחת המוסר הראשונה בחייו שמע מפני הגאון רבי דוד בודניק זצוק"ל, שהיה מגדולי נובהרדוק הי"ד.
והוא אמר ש'יראת שמים' - זה דבר שלא כל שומר מצוות זוכה לה, ולא כל חילוני ריק ממנה!
כלומר שיתכן ויש שומר תומ"צ שמקיים רק מה שהורגל ונאלץ לקיים, בלי בחירה, לעומתו יש אדם חילוני ששומר במסירות על גדרים מסוימים מכח יראת שמים חלקית שנותרה בו מבית הוריו.
השיחה הזו השפיעה עליו עמוקות - והיא זאת ששינתה את חייו, והביאה אותו לישיבה בה צמח, וזכה חמה שזכה].

יש עדיפות לכסות את הראש לגמרי

דאימיה דר"נ בר יצחק אמרי לה כלדאי בריך גנבא הוה, לא שבקתיה גלויי רישיה, אמרה ליה כסי רישך כי היכי דתיהוו עלך אימתא דשמיא, ובעי רחמי, לא הוה ידע אמאי קאמרה ליה, יומא חד יתיב קא גריס תותי דיקלא, נפל גלימא מעילויה רישיה, דלי עיניה חזא דיקלא, אלמיה יצריה, סליק פסקיה לקיבורא בשיניה. [קנ"ו:]

הנה נראה שבזמנם לא כולם נהגו לכסות את הראש, ורק אימו של רנב"י הקפידה על זה כדי שיהיה לו כובד ראש, ולא יהיה גנב. וצריך להבין אם כיסוי הראש מועיל ליראת שמים, מדוע כולם לא היו מחוייבים בזה - בפרט מתוך מצוות עשה של 'את ה'

אלקיך תירא!
מסביר הגאון **רבי אברהם ארלנר** שליט"א שאמנם נראה לומר שבכל תוספת של מדרגה ביראת שמים מקיימים מצוות עשה - אך אין חיוב מדינאי לעשות דבר שהוא רק סגולי.
וגם מי שפוסק שיש חיוב לכסות את הראש, החיוב הוא רק לכסות את רוב הראש, מדין רובו ככולו, ואימו של רנב"י הקפידה שישים על ראשו סודר שמכסה את כל הראש ממש!
כי גם במקום שנאמר 'רובו ככולו' - עדיין יש עדיפות בכולו ממש, וכך נהגו הרבה מגדולי עולם.

שילוב יראה ואהבה בעבודת ה'!

אשכחן משכן דאיקרי מקדש ומקדש דאיקרי משכן. [ב.]

הנה המשמעות של 'מקדש' שנגזרת מהמילה קודש - יש בה משמעות של ריחוק הפרשה והבדלה.
לעומת המשמעות של 'משכן' שנגזרת מהמילה שכן - יש בה

משמעות של קירבה וסמיכות.
אומר הגאון רבי **אליהו אליעזר דסלר** זצוק"ל שנרמז כאן בגמרא שבעבודת ה' צריך לשלב את שני החלקים הללו יחדיו - יראה ואהבה!
ולא ניתן לקיים בלי השילוב של שניהם יחדיו - כמו שכתוב בתנ"א [ג.] "אני יראתי מתוך שמחתי - ושמחתי מתוך שמחתי".

עיקר היעוד של פירות הארץ - למדוד בהם שיעורי תורה

דכתיב ארץ חטה ושעורה וגו' ואמר רב חנן כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר. [ד.]

בפשטות נראה שהשתמשו בפירות המצויים בארץ ישראל כדי להמחיש בהם את השיעורים המדוברים.
אבל הגאון רבי **שמואל יעקב בורשטיין** זצוק"ל מביא את הרש"י בברכות [מ"א]. שכתב שר' חנן סובר שהפסוק בא לומר "שבחה של אי"י - שיש בה פירות ששיעורי תורה נתלין בהן".
ומשמע בדבריו ההיפך - שהפירות שבהם שייך למדוד את שיעורי התורה, ניתנו דווקא בארץ ישראל מפני חשיבות הארץ.

פירות ארץ ישראל הם יצירה של תורה! [תורהדיקע פרעֶדוקטען] השימוש הנוסף של אכילה הוא נספח צדדי.
כי באווירה של ארץ ישראל - התורה היא העיקר, כל דבר מסייע לו!
כך מצאנו גם ברייתא מסכת מנחות [יא]. 'זו זרת זו קמיצה זו אמה זו אצבע זו גודל', ומבואר שם ברש"י שכל אצבע מגלה שיעור שונה ממידות התורה.
וגם שם משמע שעיקר היעוד של בריאת היד בצורה כזו - עם חלוקת האצבעות באופן כזה - נועדה רק עבור התורה!
ושמעתי מש"ב הגאון **רבי מרדכי גיפטר** זצוק"ל שהסביר עפ"י היסוד הזה את הפיוט 'אחד מי יודע'!
שהשימוש העיקרי במספרים הוא למנות בהם דברים שקשורים לתורה, כל השאר הם רק שימושים נלווים.

ההסבר הוא כמו שמצאנו בבריאת המאורות ביום הרביעי - שה' ברא אותם בעיקר "להבדיל בין היום ובין הלילה, והיו לאתת ולמועדים ולימים ושנים", ובנוסף - "והיו למאורות" עוד זאת ישמשו שיאירו לעולם [רש"י].

כלומר עיקר בריאת המאורות היתה עבור התורה והמצוות שתלויים בהם, ואגב יש להם שימוש נוסף - להאיר על הארץ.

כך גם כאן - תכלית הפירות הללו כדי שישערו בהם שיעורי תורה - להמחיש את המידות!

דהינו כשרואים 'חיטה' - רואים שיעור אכילת פרס!
כשרואים 'שעורה' - רואים עצם כשעורה!

וכך בכל פרי ופרי - רואים אך גופי ושיעורי התורה שתלויים בהם.

לרפואה שלמה

הרב **פנחס אליהו בן שרה** שליט"א

הרב **יהושע מאיר בן מלכה** שליט"א

מר **יחזקאל בן צלחה** שיחי'

ניתן להשתתף בהוצאת העלון - ולזכות ביכוי הרבים לתרומות בנדרים פלוס באמצעות 'נוה אריה' - פנינים מאירים

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות: peninim88@gmail.com
הפנינים מלוקטים ונערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים